

6. Соколов В. Н. Взгляд в будущее: молодежь, общество, цивилизация: Материалы международной научно-практической конференции / В. Н. Соколов, М. С. Дмитриева, Н. Ф. Головатый и др. – Одесса, 1996. – 157 с.

УДК 37.014.53:347.664:371

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ОПІКУНСЬКОЮ СІМ'ЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Приходько Л.М., асистент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

У статті ми розглядаємо нормативно-правове забезпечення соціально-педагогічної роботи з опікунською сім'єю. Далеко не всі опікуни знайомі з нормативними документами які допоможуть їм та дітям, над якими вони одержали опіку. Задача соціального педагога в загальноосвітній школі полягає в ознайомленні опікунських сімей з їхніми правами та обов'язками.

Ключові слова: конвенція ООН про права дитини, Конституція України, нормативно-правові акти, діти-сироти, опікуни.

Приходько Л.Н. НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ С ОПЕКУНСКОЙ СЕМЬЕЙ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ / Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого, Украина.

В статье мы рассматриваем нормативно правовое обеспечение социально-педагогической работы с опекунской семьей. Далеко не все опекуны знакомы с нормативными документами, которые помогут им и детям, над которыми они получили опеку. Задача социального педагога в общеобразовательной школе заключается в ознакомлении опекунских семей с их правами и обязанностями.

Ключевые слова: Конвенция ООН о правах ребенка, Конституция Украины, нормативно-правовые акты, дети-сироты, опекуны.

Prihod'ko L.N. NORMATIVE-LEGAL PROVIDING OF SOCIAL WORK WITH GUARDIAN'S FAMILY AT GENERAL SCHOOL / Melitopol state pedagogical university name of Bogdan Khmel'nickiy, Ukraine.

In the article we examine normatively the legal providing of social work with guardian's family. Far not all guardians are acquainted with normative documents which will help them and to the children above which they got guardianship. The task of social teacher at general school consists in the acquaintance of guardian's families with their rights and duties.

Key words: Convention of UNO about rights for a child, Constitution of Ukraine, normativ-legal acts, children-orphan, guardians.

Аналіз наукових досліджень з проблеми дозволяє зробити висновок про те, що забезпечення прав дітей залишається дуже складним на сьогодні: є необхідність доопрацювання та прийняття нормативних актів, удосконалення механізмів їх реалізації.

В Україні розвиток державної політики щодо дітей, удосконалення національного механізму контролю за дотриманням чинного законодавства у сфері охорони дитинства істотно змінили основні тенденції щодо осмислення та реалізації прав дітей, визначених міжнародними нормами та вітчизняним законодавством. Розбудова нових політичних та економічних державних засад вплинула не лише на переосмислення попереднього досвіду, але й на вироблення якісно нового підходу до забезпечення дітям нашої країни повноцінного розвитку відповідно до їх потреб. Протягом останніх років державою прийнято ряд законів і нормативно-правових актів щодо поліпшення становища дітей, захисту їхніх прав, реалізації положень Конвенції ООН про права дитини, що засвідчує наміри нашої держави створити світ, сприятливий для дітей.

Складна соціально-економічна ситуація в українському суспільстві безпосередньо впливає на один з найбільш важливих його елементів – українські сім'ї (їх норми, цінності), відображається на загальному соціальному контексті, формуючи середовище, в якому ці сім'ї існують. Саме сімейні проблеми та конфлікти спричиняють значну кількість негативних явищ, з яких найшвидше зростає явище біологічного і соціального сирітства.

За останні п'ять років в Україні визначилася стійка тенденція до щорічного збільшення кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. За даними Державного комітету статистики України у 2009 році налічувалося близько 100 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Поширення набула опіка та піклування внаслідок того, що як правило, бажання виховувати та утримувати дитину, яка залишилася без батьківського піклування, виявляють родичі та близькі. А відповідно до чинного законодавства опікун або піклувальник призначаються переважно з осіб, які перебувають у сімейних, родинних відносинах з підопічним. Але значна частина дітей, позбавлених батьківського піклування, не має родичів, які б мали бажання та можливості для виконання обов'язків опікуна або піклувальника [3].

Відповідно до викладеного вище, метою нашої статті є характеристика нормативно-правового забезпечення соціально-педагогічної роботи з опікунською сім'єю.

Загальні положення про опіку та піклування викладені в Цивільному кодексі України, а спеціальні положення щодо опіки та піклування над дітьми визначені в Сімейному кодексі України та Законі України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [6, с. 462; 7, с. 156]. Постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дітей» передбачені вимоги до особи опікуна(піклувальника), передбачений порядок встановлення опіки та піклування над дітьми.

Особи, які усиновляють або беруть під опіку (піклування) дитину-сироту чи дитину, позбавлену батьківського піклування прирівнюються у правах на грошову допомогу до кровних батьків. На дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, призначається державна допомога в тому випадку, коли розмір одержуваних на цих дітей аліментів, пенсій і допомоги в сумі на місяць не перевищує двократного розміру мінімальної заробітної плати. Можливе також призначення тимчасової допомоги на дітей, якщо біологічні батьки ухиляються від сплати аліментів, призначених на утримання дитини за рішенням суду при позбавленні їх батьківських прав, а також у тих випадках, коли стягнення аліментів неможливе [5].

Вирішення проблем дітей, які потребують соціального захисту, законом покладено на органи опіки та піклування. Безпосереднє виконання функцій, щодо виявлення таких дітей, їх влаштування покладаються на служби у справах дітей, охорони здоров'я, соціального захисту населення, у справах сім'ї та молоді, відділи (управління) освіти. Перебуваючи у постійному контакті, вони зобов'язані вживати всіх можливих заходів щодо захисту прав та інтересів дітей, які залишилися без батьківського піклування, були покинуті, виховуються у сім'ях опікунів, інтернатних закладах (у тому числі приватних), надавати допомогу органам опіки й піклування у своєчасному побутовому влаштуванні таких дітей [4].

Нормативно-правову базу з соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування складають: Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, закони України, акти Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та інші нормативно-правові акти України.

Важливим міжнародним нормативно-правовим документом є Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року, яка ратифікована постановою Верховної Ради УРСР № 789-ХІІ від 27 лютого 1991 року «Про ратифікацію Конвенції про права дитини».

У Конвенції зазначено, що дитина, яка постійно або тимчасово позбавлена сімейного оточення, не повинна залишатися в такому оточенні і має право на захист і допомогу держави (ст.20).

У Конвенції також закріплено право на життя (ст.6), право на ім'я та громадянство (ст.7), право на користування найбільш досконалими послугами системи охорони здоров'я (ст.24), право на соціальне забезпечення (ст.26), право на освіту (ст.29), право на відпочинок та дозвілля (ст.31), право на захист від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень (ст.34), право на захист від усіх форм експлуатації (ст. 36), право на правову допомогу та гуманне ставлення (ст.37) [2].

Ратифікувавши Конвенцію, Україна тим самим, ґрунтуючись на першорядності загальнолюдських цінностей і гармонійного розвитку особистості, визнала пріоритет інтересів дитини в суспільстві та необхідність особливої турботи про соціальне незахищених дітей, зокрема, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, та взяла на себе зобов'язання по забезпеченню прав та соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Основним документом нормативно-правового регулювання діяльності органів опіки та піклування в Україні є Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, яка гарантує конституційні права та свободи громадян, у тому числі і дітей (розділ ІІ). Це зокрема: право на вільний розвиток своєї особистості (ст.23), право на життя (ст.27), право на повагу до гідності особистості (ст.28), право на соціальний захист (ст. 46), право на житло (ст.47), право на охорону здоров'я (ст.49), право на освіту (ст.53), право на правову допомогу (ст.59). Статті 51, 52 Конституції України передбачають, що обов'язок щодо утримання дітей до їх повноліття покладається на батьків; сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою; утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу [1].

Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» визначає правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і є складовою частиною законодавства про охорону дитинства. Безпосереднє ведення справ щодо опіки і піклування, усиновлення відповідно до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» покладено на служби у справах неповнолітніх (дітей).

За оперативними даними служб у справах дітей, станом на кінець 2010 року кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються під опікою, піклуванням становить 63 013 дітей.

Загальне число опікунів, піклувальників становить 51 238 осіб. З них 95,7% виховують дітей, які перебувають з ними в родинних стосунках (повнолітні брати і сестри – 7,4%, тітка, дядько – 21%, баба, дід – 61%, інші родичі – 6,3%). Не є родичами дітей, які виховуються в їхніх родинах, 4,2% опікунів, піклувальників.

Серед опікунів, піклувальників осіб до 25 років – 3,5%, віком від 25 до 39 років – 17%, від 40 до 59 років – 49,2%, 60 років і більше – 30,3%.

Більшість сімей опікунів, піклувальників – 64,7% – проживають у міських поселеннях, 35,3% – у сільських [8].

На сьогодні багато зустрічається в загальноосвітніх школах дітей, які виховуються в опікунських сім'ях, тому задача перед соціальним педагогом стоїть не легка. Він повинен володіти інформацією щодо нормативно-правової бази і забезпечити роботу з такими сім'ями.

Соціальні педагоги та практичні психологи навчальних закладів є головною ланкою в структурі психологічної служби освіти в Україні, їхня діяльність регламентується Положенням про психологічну службу та іншими нормативно-правовими документами психологічної служби систем освіти.

Донедавна в загальноосвітніх навчальних закладах функції соціального педагога певною мірою виконували класні керівники, вихователі груп подовженого дня, організатори дитячих колективів, тренери та керівники гуртків, заступники директорів з навчально-виховної та виховної роботи

Відповідно до статті 16 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, призначається особам, визначеним в установленому порядку опікунами чи піклувальниками дітей, які внаслідок смерті батьків, позбавлення їх батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування.

Розмір допомоги:

Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, призначається, якщо середньомісячний розмір одержуваних на дитину аліментів і пенсії за попередні шість календарних місяців не перевищує прожиткового мінімуму, встановленого для дитини відповідного віку.

Ст.24 Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» затверджено на 2011 рік прожитковий мінімум для:

дітей віком до 6 років: з 1 січня – 816 гривень, з 1 квітня – 832 гривня, з 1 жовтня – 853 гривень, з 1 грудня – 870 гривень;

дітей віком від 6 до 18 років: з 1 січня – 977 гривень, з 1 квітня – 997 гривня, з 1 жовтня – 1022 гривень, з 1 грудня – 1042 гривні;

Перелік необхідних документів:

- заява опікуна чи піклувальника про призначення допомоги;
- копія рішення про встановлення опіки чи піклування;
- копія свідоцтва про народження дитини;
- довідка з місця проживання заявника про склад сім'ї (для дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням і є вихованцями дитячих навчальних закладів, що фінансуються не за рахунок бюджетних коштів, – видана органом реєстрації довідка, у якій зазначаються статус дитячого навчального закладу і за які кошти він фінансується, а також підтверджується факт перебування у ньому дітей);
- довідка про місячні розміри аліментів і пенсії, що одержує на дитину опікун чи піклувальник (у разі одержання дитиною пенсії довідку видають органи праці та соціального захисту населення).

Якщо опікун чи піклувальник проживає за місцем проживання дитини, яка перебуває під його опікою чи піклуванням, подається довідка, видана органом праці та соціального захисту населення за місцем реєстрації опікуна чи піклувальника про те, що він не перебуває на обліку як одержувач допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, і не одержує зазначеної допомоги.

Рішення про призначення державної допомоги (про відмову в її наданні) приймається протягом десяти календарних днів.

Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, призначається особам, визначеним в установленому порядку опікунами чи піклувальниками дітей, які внаслідок смерті батьків, позбавлення їх батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування (крім випадку перебування дитини на повному державному утриманні). Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, призначається на шість місяців. Питання про продовження виплати допомоги вирішується на підставі заяви та довідки про місячні розміри аліментів і пенсії, що одержує опікун чи піклувальник на дитину. Зазначена допомога призначається з місяця, у якому була подана заява з усіма необхідними документами, та виплачується щомісяця до моменту досягнення дитиною 18-річного віку включно.

Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, призначається та виплачується органами праці та соціального захисту населення за місцем проживання опікуна чи піклувальника або дитини.

Діти-сироти та діти, які залишились без піклування батьків, мають право:

- на безкоштовне медичне обслуговування (у тому числі стоматолого-ортопедичне);
- на обов'язкові медичні огляди двічі на рік;
- на безкоштовне відвідування кінотеатрів, виставок, музеїв, спортивних споруд та безкоштовне користування всіма видами приміського громадського транспорту (крім таксі) за єдиним квитком. Єдиний квиток дійсний на всій території України;
- на зарахування у навчальні заклади усіх форм акредитації поза конкурсом;
- у разі вступу до ПТУ, ВНЗ- на утримання комплекту нового одягу, взуття, грошову допомогу;
- на безкоштовне харчування, проживання в гуртожитку на період навчання у ПТУ, технікумах, ВНЗ, а також на забезпечення взуттям, одягом, м'яким інвентарем;
- на безкоштовне забезпечення шкільною та спортивною формами та гарячими обідами на період навчання в загальноосвітніх школах;
- на щорічну матеріальну допомогу за рахунок стипендіального фонду навчальних закладів;
- у разі працевлаштування – на одноразову грошову допомогу, забезпечення одягом, взуттям за рахунок підприємства;
- на добові (за нормами службових відряджень) за час перебування в дорозі (туди і назад) та оплати вартості проїзду у заклади та сім'ї, де вони виховувались (за рахунок навчального закладу);
- на утримання готівки (в межах норм харчування для тих, хто не виїжджає до місць організованого відпочинку в дні канікул) [9].

Таким чином, основними нормативними актами, що регулюють питання соціального захисту дітей-сиріт і дітей, які залишились без батьківського піклування, є: Конституція України, Сімейний Кодекс України, Закони України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Безперечно, ці документи значно допомагають регулювати підтримку і захист знедолених дітей. Проте в сучасних умовах конче потрібен подальший розвиток нових форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Тому особлива увага нині приділяється розвитку сімейних форм опіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : зі змінами згідно закону України від 8 груд. 2004 р. № 2222. – Х. : ПП «Інгвін», 2007. – 64 с.
2. Конвенція ООН про права дитини [Електронний ресурс] (Конвенція ратифікована Постановою ВР №789-ХІІ (789-12) від 27 лютого 1991 р.). – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Сімейний Кодекс України від 10 січня 2002 року : зі змінами згідно законів України від 15 березня 2006 року № 3539, і від 22 грудня 2006 року № 524. – С. : ФОП Соколик Б.В., 2005. – 92с.
4. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 06 лютого 2006р. № 106 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Волинець Л. Соціальні проблеми дитинства в сучасній Україні / Л. Волинець // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 3 – С. 34–38.
7. Карпенко О. Законодавче забезпечення сімейних форм утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, за законодавством України / О. Карпенко // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 3 – С. 58–60.
8. Під опікою та піклування перебувають понад 63 тисячі дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської турботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article;jsessionid=070807083171E12CBD543C3DE73280B5?art_id=126725&cat_id=45327
9. Що означають терміни "опіка", "піклування"? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://teacher.at.ua/publ/shho_oznachajut_termini_quot_opika_quot_quot_pikluvannja_quot/11-1-0-6805

УДК 376.64: 364.07

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НЕПОВНІЙ РОДИНИ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

Синякова В.Б., аспірант

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

У статті обґрунтовано актуальність вивчення неповної родини як інституту соціалізації, проаналізовані причини цього соціального явища, виявленні негативні фактори виховання дітей у неповних родин; визначені умови вдосконалення процесу виховання в неповних родин, проаналізовані технології роботи з дітьми в неповних .

Ключові слова: неповна родина, соціально-педагогічна робота, соціально- педагогічна допомога.

Синякова В.Б. ОРГАНИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ НЕПОЛНОЙ СЕМЬЕ В ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ / Национальный педагогический университет им. М.П. Драгоманова, Украина.

В статье обоснована актуальность изучения неполной семьи, как института социализации, проанализованы причины этого социального явления, изучены негативные факторы воспитания детей в неполных семьях; определены условия совершенствования процесса воспитания в неполной семье, проанализированы технологии работы с детьми в неполных семьях.

Ключевые слова: неполная семья, социально-педагогическая работа, социально –педагогическая помощь.

Suniakova V.B. THE ORGANIZATION OF THE SOCIALLY-PEDAGOGICAL HELP TO THE INCOMPLETE FAMILY IN EDUCATION OF CHILDREN / National Pedagogical University named M. P. Dragomanov, Ukraine.

In article the actuality of study of incomplete family as socialization institute is grounded, the reasons of this social phenomenon, are studied negative factors of education of children in incomplete families is proved; perfection conditions process of education in incomplete family are defined, technologies of social works with children in incomplete families are analysed.

Key words: incomplete family, socialy-pedagogical work, socialy-pedagogical help.

Як відомо, родина – основний соціальний осередок суспільства. Саме в родині формується той світогляд, що людина пронесе через увесь свій життєвий шлях. На жаль, не всі діти виховуються в повних родин, де є мати та батько. Значна частина родин є неповними. Це питання є актуальним оскільки, діти, що ростуть у неповних родин, є такими ж членами суспільства, мають ті ж права, що й всі інші люди. Ці діти виростуть та вступлять у самостійне життя. Вони будуть працювати, брати участь у суспільному житті, створювати свої родини та виховувати вже своїх дітей. І, щоб забезпечити соціалізацію дітей із неповних родин, дати їм можливість реалізувати себе в житті, необхідна технологія роботи з такими дітьми, яка б забезпечувала реалізацію вищевикладених положень.

Фахівці різних галузей науки все частіше звертають увагу на специфіку стану і статусу в нашому суспільстві неповних родин. І цей інтерес цілком виправданий, оскільки саме в цих родин зосереджена значна кількість населення, у якого не склалися природні сімейно-шлюбні умови життя. Провідними дослідниками родини, що заклали її теоретичні основи, є Т. Алексеєнко, М. Докторович, В. Костів,